

STANISŁAW CELESTYN NAPIÓRKOWSKI OFMConv

DOROBEK TEOLOGII DOGMATYCZNEJ NA KUL W LATACH 1944-1964

Początki pracy Sekcji Teologii Dogmatycznej KUL po wojnie zbiegają się ze wznowieniem działalności uniwersytetu, co nastąpiło jesienią 1944 r. Kierownictwo Sekcji objął ks. prof. Antoni Słomkowski, ówczesny rektor KUL, uważany słusznie za drugiego – po ks. Idzim Radziszewskim – założyciela tej uczelni, ze względu na ogromne zasługi, jakie położył przy organizowaniu rozbitego przez wojnę życia uniwersytetu. On też był kierownikiem Pierwszej Katedry Dogmatyki. Już bezpośrednio po wojnie ogłosił drukiem dwie rozprawy: jedną o pochodzeniu człowieka i ewolucji, drugą o doskonałości chrześcijańskiej¹.

Drugą Katedrę Teologii Dogmatycznej objął w 1946 r. o. prof. Andrzej Ludwik Krupa i prowadził ją do 1952 r., kiedy to kierownikiem Drugiej Katedry został ks. prof. W. Granat. Ojciec prof. A. Krupa od 1958 r. objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Mariologii. Na Katedrę Teologii Porównawczej powołano w 1946 r. o. Bogusława Waczyńskiego, jezuitę. Od 1952 r. wykłady z dogmatyki prowadził również ks. Adam Ludwik Szafrński, a w ostatnich latach omawianego okresu także ks. Bolesław Pylak.

Wykłady, seminaria i ćwiczenia odbywają się osobno na wyższym kursie teologii (księży po teologii w zakresie Seminarium), na kursie nadzwyczajnym, który od 1945 r. stanowią klerycy oraz na kursie zwyczajnym, który od 1 października 1957 r. przygotowuje osoby świeckie, siostry zakonne i księży do pracy katechetycznej czy teologiczno-badawczej.

W omawianym okresie ukończyło studia na Sekcji Teologii Dogmatycznej ok. 80 księży ze stopniem licencjata, 42 księży specjalizujących się w dogmatyce uzyskało naukowy stopień doktora. Na zwyczajnym kursie teologii kilkanaście osób, pisząc rozprawy z zakresu teologii dogmatycznej, zdobyło stopień magistra.

Dorobek teologii dogmatycznej na KUL z minionego dwudziestolecia można oceniać na podstawie publikacji, jak też na podstawie efektów pracy pedagogiczno-naukowej i naukowo-badawczej rozumianej przede wszystkim jako seminaria i wykłady.

Wykłady specjalne, prowadzone przez ks. doc. Wincentego Granata, miały za przedmiot teologię osoby ludzkiej, jedność psychiczną Chrystusa oraz problem poznawalności Boga w teologii katolickiej od Soboru Watykańskiego I. Dokonano próby

Prof. dr hab. STANISŁAW CELESTYN NAPIÓRKOWSKI OFMConv – em. profesor zwyczajny KUL; adres do korespondencji – e-mail: c.napiorkowski@gmail.com

¹ *Pochodzenie człowieka w świetle nauki Kościoła katolickiego i w świetle teorii ewolucji*, Lublin 1946; *Ku doskonałości*, Lublin 1947. Do zagadnienia człowieka autor powrócił po jedenaście lat w książce pt. *Problem pochodzenia człowieka*, Poznań 1957.

ustalenia treści pojęć „osobowość psychiczna”, „osobowość etyczna” i „osobowość integralna”; bez tych wstępnych analiz byłoby niemożliwe mówienie w sposób rzeczowy o personalizmie w teologii. Przedmiotem kilkuletnich wykładów stała się osoba ludzka rozpatrywana kolejno w świetle prawdy o stworzeniu, upadku, łasce odkupienia, Ciele Mistycznym i celu stworzenia. Takie podejście umożliwiło z jednej strony podkreślenie godności osoby człowieka, z drugiej zaś strony pozwoliło w nowym świetle odczytać traktaty „De Deo create et elevante”, „De gratia” itd. Rozwinięcie tematu o psychicznej jedności Chrystusa wprowadziło w bogatą oraz interesującą współczesną problematykę chrystologiczną.

Wykłady o poznawalności Boga ukazały tradycyjne i uwspółcześnione odpowiedzi na wiecznie niepokojące umysł ludzki pytanie. Wykłady ogólne, prowadzone dla wszystkich sekcji teologii, znamionowało ujęcie personalistyczne, eklezjalne i kerygmatyczne. Uczęły rozumieć prawdy wiary w powiązaniu z osobą ludzką rozważaną w jej wyjątkowej godności, z osobą Chrystusa i z Jego Mistycznym Ciałem oraz dostrzegać życiowe wartości artykułów wiary. Liczne publikacje ks. Granata stanowią wyraz zarówno jego zainteresowań jak sposobu ujmowania i rozwiązywania zagadnień². Należy podkreślić, że w *Dogmatyce katolickiej* znajduje się szereg rozpraw, które zasługują na wydanie w formie co najmniej osobnych artykułów, jak np. o psychicznej jedności Chrystusa (t. III s. 163-254), o katolickim życiu w świetle nauki

² – Artykuły: *Religijne wartości metody intuicji w poznaniu istnienia Pana Boga*, RTK 3(1956), s. 1-38; *Egzystencjalizm w świetle nauki o łasce i grzechu*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 3(1957), s. 11-69; *Życie katolickie*. „Ateneum Kapłańskie” 55(1957), s. 5-25; *Metoda popularnego wykładu o łasce*. „Ateneum Kapłańskie” 55(1957), s. 90-96; *Boga Rodzica – Współodkupiciela*, „Homo Dei” 26(1957), s. 811-822; *Etyka sytuacyjna*. „Ateneum Kapłańskie” 56(1958), s. 115-120; *Antyteistyczny humanizm J.P. Sartre’a*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1(1958), s. 21-31; *Idea osoby w pismach Emanuela Mouniera*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2(1959), nr 1, s. 13-34; *Bóg i Jego łaska wobec autonomii człowieka*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2(1959), nr 4, s. 3-21; *Wierzę w święty Kościół powszechny*, „Znak” 11(1959), s. 1226-1242; *Ku syntezie w definicji osoby. Elementy treściowe w definicji osoby ludzkiej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 3(1960), nr 4, s. 21-44; *Elementy personalistyczne w egzystencjalizmie*, „Znak” 13(1961), s. 676-687; *Pouczenia Piusa XII w dziedzinie teologii dogmatycznej*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 8(1961), z. 1, s. 30-32; *Wiara i fideizm*, „Zeszyty Naukowe KUL” 4(1961), nr 2, s. 3-28; *Humanizm encykliki „Pacem in terris”*, „Zeszyty Naukowe KUL” 7(1964), nr 1, s. 15-26.

– Książki: *Teodycea. Istnienie Boga i Jego natura*, Poznań 1960; *Osoba ludzka. Próba definicji*, Sandomierz 1961; *Dogmatyka katolicka*, t. I: *Bóg jeden w Trójcy Osób*, Lublin 1962; t. II: *Bóg Stwórca. Aniołowie. Człowiek*, 1961; t. III: *Chrystus Bóg-Człowiek*, 1959; t. IV: *Chrystus Odkupiciel i Kościół Jego Mistyczne Ciało*, 1960; t. V: *O łasce Bożej udzielanej przez Chrystusa Odkupiciela*, 1959; t. VI: *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość*, 1960; t. VII: *Sakramenty święte*, cz. I: *Sakramenty w ogólności. Eucharystia*, 1961; t. VIII: *Eschatologia. Rzeczy ostateczne człowieka i świata*, 1962; t. IX: *Synteza*, 1964. W tomie wstępnym *Dogmatyki katolickiej* (wyd. 1965 r.) napisanym przez zespół ośmiu filozofów i teologów, spod pióra ks. Granata wyszedł rozdz. I: *Nauki teologiczne* (s. 7-50) oraz rozdz. III: *Dogmatyka jako dział nauk teologicznych* (s. 67-93). Wszystkie tomy *Dogmatyki katolickiej* ukazały się w Towarzystwie Naukowym KUL, w Lublinie. W przygotowaniu zostaje dalszy ciąg sakramentologii oraz drugie uzupełnione wydanie *Syntezy*.

o łasce (t. V, 483-536), o personalistycznym charakterze aktu wiary (t. VI s. 51-61) czy o wartościach religijno-moralnych dogmatu o Mszy św. (t. VII, cz. I s. 402-410).

O. prof. A. Krupa poświęcał swoje wykłady przede wszystkim udziałowi Maryi w dziele odkupienia oraz świętości i godności Maryi, Matki Boga. SeminaRIA podejmowały przede wszystkim zagadnienia metodologiczne. O. prof. A. Krupa opublikował w 1948 r. swoją rozprawę doktorską na temat obrazu Bożego w człowieku według nauki św. Augustyna³. Przychylne recenzje, z jakimi spotkała się ona w kraju i za granicą, podkreśliły, że praca wnosi nowe światło w trudny i nierozwiązany dotąd problem. Rozprawa habilitacyjna, poświęcona kultowi Serca Maryi⁴, stanowi pierwsze krytyczne opracowanie tego zagadnienia w języku polskim. W artykule pt. *Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny jako prawda objawiona w nauce Ojców Greckich*⁵ zostały skorygowane i uzupełnione poglądy na tę sprawę autorów tej miary, co O. Faller i M. Jugie.

Podczas Międzynarodowego Kongresu Mariologicznego w Rzymie w 1950 r. odczytano referat o. prof. Krupy na temat wniebowzięcia i zagadnienia śmierci Najświętszej Maryi Panny⁶. Inne opracowanie teologiczne poświęcone zagadnieniu wniebowzięcia zamieścił „Duszpasterz Polski”⁷. Dwa studia podejmują zagadnienie świętości Matki Bożej. Jedno ukazało się w „Collectanea Theologica”⁸, drugie – wysłane na Międzynarodowy Kongres Mariologiczny (Rzym 1954) – wydano w aktach Kongresu⁹. W „Ateneum Kapłańskie” ukazał się artykuł „Nauka magisterium Kościoła o godności i władzy królewskiej Najświętszej Maryi Panny”¹⁰ oraz „Mariologia w obecnym stanie nauczania”¹¹.

W studium *Electa ut sol*¹² można znaleźć omówienie i próbę oryginalnego rozwiązania kilku dyskutowanych we współczesnej mariologii problemów teologicznych. Na uwagę zasługuje źródłowość, krytyczność i rzeczowość. Praca spotkała się z życzliwymi recenzjami tak w Polsce, jak za granicą¹³. Polski recenzent zwrócił uwagę na „solidną podbudowę teologiczną”¹⁴. W hiszpańskim kwartalniku „Ephemerides Mariologicae” o. prof. Krupa przedstawił oryginalną koncepcję „Gratia materna-

³ *Obraz Boży w człowieku według nauki Św. Augustyna*, Lublin 1948.

⁴ *Kult Serca Maryi. Studium dogmatyczne*, Lublin 1948.

⁵ „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 1(1949), s. 111-131.

⁶ *Theologia assumptionistica et quaestio de morte B. V. Mariae*, w: *Alma Socia Christi*, vol. X, Roma 1953, s. 35-77.

⁷ *Triumf Najśw. Maryi Panny nad szatanem*, „Duszpasterz Polski” 2(1951), s. 445-487.

⁸ *Świętość Niepokalanej Matki Zbawiciela*, „Collectanea Theologica” 25(1954), s. 61-398.

⁹ *De sanctitate Matris Redemptoris nostri*, w: *Virgo Immaculata*, vol. XVII, Roma 1957, s. 157-181.

¹⁰ „Ateneum Kapłańskie” 60(1960), s. 345-363.

¹¹ „Ateneum Kapłańskie” 60(1960), s. 420-423.

¹² *Electa ut sol. Studium teologiczne o Najśw. Maryi Pannie*, Lublin 1963.

¹³ Por. A. S ł o m k o w s k i, *Studium maryjne*, „Zeszyty Naukowe KUL” 7(1964), nr 3, s. 75-78 oraz „Miscellanea Francescana” 64(1964), s. 224, a także „Antonianum” 39(1964), s. 342.

¹⁴ S ł o m k o w s k i, art. cyt., s. 77.

lis”¹⁵, a w zbiorowym dziele *Pod tchnieniem Ducha Świętego* podał próbę określenia miejsca Maryi w chrześcijaństwie¹⁶. Opracował też naukę Piusa XII o duchowym macierzyństwie Najświętszej Panny¹⁷. Na Międzynarodowym Kongresie Mariologicznym w San Domingo odczytano referat o. A. Krupy pt. „De virginitate B.M. Virginis ut veritate revelata”.

Ojciec prof. B. Waczyński przez cały okres swej pracy na KUL wprowadzał studentów w problematykę teologii wschodniej. Wiele uwagi poświęcił charakterystyce Wschodu chrześcijańskiego oraz jego teologicznej myśli. Uwzględnił szczególnie sprawę Focjusza, której jeszcze przed drugą wojną światową poświęcił kilka publikacji, następnie – znaczenie Soboru Florenckiego w dziejach teologii katolickiej i roli „TYPOS” oraz „ANTITYPOS” w sporach o Eucharystię. Dzięki niemu kilku studentów mogło przygotować rozprawy z zakresu teologii prawosławnej. Uniwersytet czyni starania, by stworzyć warunki bardziej sprzyjające rozwojowi badań naukowych nad teologią niekatolickiego Wschodu chrześcijańskiego, sądzi bowiem, że zobowiązuje go do tego m. in. położenie na styku zachodniej i wschodniej myśli teologicznej. Publikacje o. prof. Waczyńskiego pochodzą zasadniczo z lat, kiedy jeszcze nie był zaangażowany na KUL. Z okresu pracy na uniwersytecie należy wymienić artykuł na temat unijnej myśli Piotra Skargi¹⁸ oraz dwie rozprawy zamieszczone w *Dogmatyce katolickiej* ks. prof. Granata; w pierwszej omawia naukę teologów niekatolickiego Wschodu chrześcijańskiego o sakramentach w ogólności¹⁹, w drugiej natomiast wprowadza w świat eschatologicznych poglądów wspomnianych teologów²⁰. Rozprawa habilitacyjna pt. „Antitypos w literaturze chrześcijańskiej przed okresem obrazoburstwa” nie została dotąd opublikowana drukiem.

Ks. dr A.L. Szafrąński, który wykładał dogmatykę na zwyczajnym kursie teologii, na kursie wyższym podejmował zagadnienia aktualne, jak kapłaństwo wiernych, udział wiernych w prorockiej i królewskiej misji Chrystusa, apostołstwo świeckich, teologia pracy czy samourzeczywistnianie się Kościoła we współczesnym świecie. Poświęcał wiele uwagi zagadnieniom dogmatyki pastoralnej. W jej ramach podjął badania nad polską teologią średniowiecza związaną z problematyką reformy Kościoła²¹.

¹⁵ *De gratia divinae maternitatis. Perfectio et missio Virginis Deiparae nonnisi praedicta gratia dignoscendae sunt et ponderandae*, „Ephemerides Mariologicae” 12(1962), s. 131-141.

¹⁶ *Znaczenie Maryi w religii*, w: *Pod tchnieniem Ducha Świętego. Współczesna myśl teologiczna*, Poznań 1964, s. 299-330.

¹⁷ *Nauka papieża Piusa XII o duchowym macierzyństwie Maryi*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11(1964), z. 2, s. 109-131.

¹⁸ *Myśl unijna Skargi*, „Zeszyty Naukowe KUL” 6(1963), nr 2, s. 25-40.

¹⁹ Jest to rozdz. VI tomu VII części I *Dogmatyki katolickiej* ks. W. Granata. Rozdział VI nosi tytuł: „Nauka o sakramentach w ogólności teologów niekatolickiego Wschodu” (s. 136-153).

²⁰ Chodzi o rozdz. XI: „Eschatologia niekatolickiego Wschodu chrześcijańskiego” (tomu VIII *Dogmatyki katolickiej*), s. 343-354).

²¹ Publikacje ks. A.L. Szafrąńskiego: *Z badań nad charakterem sakramentalnym bierzmowania*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 2(1955), s. 29-60; *Istota kapłaństwa wiernych według św. Tomasza z Akwinu*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 4(1957), z. 2, s. 5-37; *Kapłaństwo wiernych*, Lublin 1958; *Liturgia i jej znaczenie wychowawcze*, Lublin 1958; *Sumie-*

Ks. dr B. Pylak prowadził kursoryczne wykłady z dogmatyki na zwyczajnym kursie teologii; wykładał też historię dogmatów na kursie wyższym. Z jego opublikowanego dorobku naukowego na pierwszym miejscu należy wymienić rozprawę doktorską omawiającą naukę o Mistycznym Ciele Chrystusa według projektu dogmatycznej konstytucji o Kościele i opinii na temat tegoż projektu Ojców I Soboru Watykańskiego²². Autor uwzględnił tło historyczno-doktrynalne i wpływ dokumentów soborowych na dalszy rozwój eklezjologii. Praca ilustruje rozwój eklezjologii dogmatycznej w XIX w. W artykule *Formowanie się dogmatycznego traktatu o Kościele*²³ autor stwierdził przesuwanie się zainteresowania teologów z terenu eklezjologii apologetycznej i fundamentalnej na teren eklezjologii dogmatycznej. Wynikiem tego procesu stał się traktat dogmatyczny o Kościele jako przedłużenie chrystologii oraz punkt oparcia dla sakramentologii i traktatu o łasce. Ilustrację wpływu rozwijającej się eklezjologii dogmatycznej na sąsiadującą z nią nauką o Mszy św. znajdujemy w artykule *Eklezjologiczne aspekty ofiary eucharystycznej*²⁴. Inny artykuł proponuje określenie „Mistyczne Ciało Chrystusa” jako teologiczną definicję Kościoła²⁵. Wstępny tom *Dogmatyki katolickiej* ks. W. Granata zawiera opracowanie pióra ks. Pylaka na temat teologii kerygmatycznej²⁶.

Początkowo pod kierunkiem ks. prof. A. Słomkowskiego, ks. prof. W. Granata, o. prof. A. Krupy i o. prof. B. Waczyńskiego przygotowywali swe licencjackie i doktorskie rozprawy tylko księża studenci. W ostatnich latach powstają również prace magisterskie z dogmatyki na zwyczajnym kursie teologii. Przedmiot zainteresowań profesorów odzwierciedlają w znacznej mierze zainteresowania studentów.

Wiele opracowań poświęcono teologii Ojców i pisarzy Kościoła oraz późniejszych teologów²⁷. Wobec zbliżającego się Millennium zwrócono szczególną uwagę na op-

nie, jego struktura i wychowanie, Lublin 1958; *Nowy kodeks drogowy w etyce i duszpasterstwie*, „Homo Dei” 33(1964), s. 31-37; *Modlitwa wiernych*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 17(1964), s. 230-237; *Wiara a sakramenty*, „Ateneum Kapłańskie” 68(1965), s. 10-22.

²² *Kościół – Mistyczne Ciało Chrystusa. Projekt konstytucji dogmatycznej na Soborze Watykańskim*, Lublin 1959.

²³ „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 4(1957), z. 3, s. 123-136.

²⁴ „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11(1964), z. 2, s. 151-169.

²⁵ *Problem teologicznej definicji Kościoła*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 7(1960), z. 1, s. 45-72.

²⁶ *Teologia kerygmatyczna*, w: W. G r a n a t, *Dogmatyka katolicka*, tom wstępny, Lublin 1965, s. 179-195. Inne publikacje tegoż autora: *Przynależność niekatolików do Kościoła w świetle encykliki „Mystici Corporis” i w interpretacji teologów współczesnych*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 3(1957), z. 2, s. 486-503; *Kult i teologia Najśw. Serca Jezusa w świetle encykliki „Haurietis aquas” z 15.05.1956 r.*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 4(1957), z. 2, s. 177-192; *Msza św. – ofiarą Kościoła*, Lublin 1959; *Boża Opatrzność a zło na świecie*, Lublin 1960; *Wielki apel miłości (enc. „Pacem in terris”)*, „Zeszyty Naukowe KUL” 7(1964), nr 1, s. 7-14.

²⁷ Prace magisterskie: ks. M. K a c z m a r k o w s k i, *Stosunek Chrystusa do Kościoła według nauki św. Ireneusza*; W. Z a b i e l s k a, *Nauka św. Teresy z Avila o mieszkaniu Boga w ludzkiej duszy*; H. S z u m i ł, *Nauka św. Teresy od Jezusa o mistycznym poznaniu Boga*.

Prace licencjackie: ks. J. M a z u r, *Nauka św. Grzegorza z Nyssy o sposobie odkupienia rodzaju ludzkiego przez Jezusa Chrystusa*; ks. I. K r z y ż a n i a k, *Ofiara Eucharystyczna*

racowanie naukowe dorobku teologii polskiej ubiegłych stuleci²⁸. Katedra mariolo-

u św. Cypriana; ks. W. J a n o w s k i, *Godność człowieka według nauki św. Leona Wielkiego*; ks. C. P o t o c k i, *Nauka św. Germana z Konstantynopola o pośrednictwie Maryi*; ks. A. W. S a n t o r s k i, *Wniebowzięcie Najśw. Maryi Panny w homiliach św. Andrzeja z Krety*; ks. S. K ę d z i o r a, *Nauka św. Bernarda z Clairvaux o naturalnej zdolności człowieka do poznania istnienia Boga*; ks. I. T r o j a n o w s k i, *Kult Serca Bożego a św. Bonawentura*; ks. T. N i e z g o d a, *Pojęcie duszy według nauki św. Bonawentury*; ks. M. J. K o ł o d z i e j c z y k, *Świętych obcowanie według nauki św. Tomasza z Akwinu*; ks. T. T o p i e l e c, *Godność ciała ludzkiego według nauki św. Tomasza*; ks. W. S ł o m k a, *Nauka św. Tomasza z Akwinu o wewnętrznej chwale Bożej*; ks. K. B i a ł e c k i, *Sakrament Eucharystii a jedność Kościoła według św. Tomasza z Akwinu*; ks. S. M o s k w a, *Nauka św. Tomasza o związku sakramentów z Kościołem*; ks. S. R. S z y m o n a, *Cud jako dowód apologetyczny w pismach św. Roberta Bellarmina i jej wpływ na teologię katolicką do encykliki „Mystici Corporis”*; ks. J. S. K a f e l, *Nauka św. Wawrzyńca z Brindizji o wpływie Ducha Św. na Kościół*; ks. Cz. G. I w a n i c k i, *Pełnia łaski Maryi według św. Wawrzyńca z Brindizji*; ks. B. E. B r z u s z e k, *Nauka kard. Mateusza z Aquasparta o pierwotnym stanie człowieka*.

Prace doktorskie: ks. B. E f n e r, *Św. Bazylego Wielkiego nauka o Kościele*; ks. H. B o g a c k i, *Nauka św. Hieronima o Kościele*; ks. I. K r z y ż a n i a k, *Nauka św. Cypriana o Eucharystii*; ks. T. N i e z g o d a, *Obraz Boży w duszy ludzkiej według nauki św. Bonawentury*; ks. A. L. S z a f r a ń s k i, *Kapłaństwo wiernych według św. Tomasza z Akwinu*; ks. W. K r z e ś n i a k, *Łaska Głowy Ciała Mistycznego w nauce św. Tomasza z Akwinu*; ks. A. Z u b e r b i e r, *Znaczenie wyrazu „nadprzyrodzony” u św. Tomasza z Akwinu*; ks. J. M a z u r, *Nauka św. Tomasza o udziale człowieka w rządach opatrności Bożej*; ks. W. S ł o m k a, *Nauka św. Tomasza z Akwinu o chwale Bożej*; ks. K. A. H o ł a, *Zagadnienie nieskończoności w teologii św. Tomasza*; ks. F. H. W i e c z o r e k, *Nauka Jana Dunsza Szkota o roli miłości Bożej w planie stworzenia i zbawienia*; ks. A. M a r c i n i a k, *Nauka Dominika Soto o kapłaństwie wiernych*.

²⁸ Prace magisterskie: ks. P. O z o r k a, *Nauka o wierze w „Confessio” Hozjusza*; S. M. W r o ń s k a, *Doskonałość zakonna według pism Sługi Bożego Edmunda Bojanowskiego*; S. M. G r a b i e c, *Doskonałość zakonna według pism Matki Kolumby Białeckiej*.

Prace licencjackie: ks. P. G u t, *Stanisława Hozjusza nauka o soborach powszechnych w Kościele*; ks. M. T s c h u s c h k e, *Nauka ks. Piotra Skargi o ofierze Mszy św.*; ks. S. Z a r y c h, *Stan aktualny badań nad życiem i działalnością O. Kaspra Drużbickiego*; ks. J. M i s i u r e k, *Nauka ks. Kaspra Drużbickiego o kulcie Serca Jezusowego*; ks. B. C h a t, *Nauka ks. bpa Marcina Białobrzeskiego o ofierze Mszy Św.*; ks. T. R y b a k, *Znaki prawdziwego Kościoła według bpa Marcina Białobrzeskiego*; ks. J. K m i e ć, *Nauka o skutkach sakramentów u Mikołaja Łęczyckiego*; ks. E. B. M a r c i n k i e w i c z, *Nauka Mikołaja Łęczyckiego o Mszy św.*; ks. T. K r ó l, *Nauka ks. Marcina Śmigleckiego o bóstwie Chrystusa*; ks. J. K r a s i ń s k i, *Dyteizm Piotra z Goniądza*; ks. B. M. P a s o n, *Nauka ks. Jakuba Górskiego o usprawiedliwieniu człowieka*; ks. A. S k o w r o n e k, *Poglądy Jana Władysława Dawida na zagadnienie mistyki*; ks. A. M u z y k a, *Nauka O. Bujalskiego o Eucharystii*; ks. W. B o b o w s k i, *Nauka Stanisława Sokołowskiego o znamionach prawdziwego Kościoła*; ks. K. K o z i e ł, *Nauka ks. Piotra Semeneńki o akcie wiary*; ks. T. W a r o w n y, *Chrystocentryczny charakter historii chrześcijaństwa i Kościoła katolickiego według ks. Piotra Semeneńki*; ks. W. D y m n y, *Nauka ks. Piotra Semeneńki o poznawalności Trójcy Św.*; ks. W. K. P a d o, *Nauka ks. Szymona Makowskiego o łasce*.

Prace doktorskie: J. K r a s i ń s k i, *Nauka teologiczna Piotra z Goniądza*; E. R o s i e ń s k i, *Marcina Kromera nauka o Kościele*; J. T a t a r c z a k, *Stanisława Hozjusza nauka o tradycji*; J. K m i e ć, *Rola dogmatu w ascetyce O. Mikołaja Łęczyckiego*; S. Z a r y c h, *Łaska przyjemna i zwyciężająca według poglądów ks. Kaspra Drużbickiego na tle jego ogólnej*

gii posiada na tym polu poważne osiągnięcia²⁹. Opracowano w całości lub częściowo mariologiczne poglądy ok. 20 teologów przeważnie z XVI i XVII w.

Obok kierunku badań poświęconych przeszłości teologii istniał na Sekcji Dogmatycznej KUL inny nurt – zmierzający do przyswojenia i krytycznego opracowania dorobku nowszej czy nawet współczesnej teologii Zachodu. Osobne studia poświęcono koncepcjom wybitnych myślicieli i teologów, jak M. Schmaus³⁰, J. Danielou³¹, J. Hessen³², Ch. Journet³³, E. Mounier³⁴, G. Thils³⁵, P. Galtier³⁶ i K. Rah-

nauki o lasce; ks. L. D a c h t e r a, *Nauka ks. Tomasza Młodzianowskiego o lasce skutecznej*; ks. T.S. R y b a k, *Natura Kościoła według bpa Marcina Białobrzeskiego*; ks. B. C h a t, *Nauka bpa Marcina Białobrzeskiego o sakramencie Eucharystii*; ks. A.W. B y s t r y, *Obrona zgodności wiary z wiedzą w pismach ks. Mariana Morawskiego (senior, TJ)*.

²⁹ Prace magisterskie: ks. M. P a c i u s z k i e w i c z, *Ks. Jan z Szamotuł jako mariolog w świetle swoich kazań*; ks. R. S z a f r a n s k i, *Nauka O. Justyna Zapartowicza o kulcie Najśw. Maryi Panny*.

Prace licencjackie: ks. B.S. M i k o ł a j c z a k, *Nauka O. Adriana Miaskowskiego o Matce Bożej jako narzędziowej przyczynie sprawczej wcielenia*; ks. T.D. Ł u k a s z u k, *Nauka o Maryi Królowej w pismach O. Ambrożego Niezporkowicza*; ks. A.R. K u s t u s c h, *Nauka bpa Macieja Kurskiego o Niepokalanym Poczęciu Maryi*; ks. S.A. R u m i n s k i, *Nauka ks. Jacka Liberiusza o świętości Matki Bożej*; ks. M.E. M a c i o ł k a, *Nauka ks. Jacka Liberiusza o pośrednictwie Maryi*; ks. E. P o h o r e c k i, *Nauka o Najśw. Maryi Pannie według O. Andrzeja Karpa*; ks. T. W o ł e k, *Nauka ks. Franciszka Rychłowskiego (1611-1673) o duchowym macierzyństwie Maryi*; ks. B. L e w a n d o w s k i, *Stan mariologii w środowisku wrocławskim w drugiej połowie XVII w. w świetle pism ks. Mariana Rychalskiego*; ks. S.M. W e s o ł e k, *Nauka o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Maryi Panny O. Benedykta Spruszyńskiego*, OPMConv.; ks. B. B r y j a, *Wolność Matki Najśw. od debitus peccati według O. Dominika Kochanowskiego*, OFM; ks. J.A. S z y m a n s k i, *Stosunek Maryi do Chrystusa w pismach homiletyczno-mariologicznych O. A. Węgrzynowicza*, OFM; S.C. N a p i ó r k o w s k i OFMConv, *Mariologia O. Bazylego Rychlewicza*, OFMConv.; ks. E. B o n i e c k i, *Nauka o Niepokalanym Poczęciu w teologii polskiej od r. 1854*; ks. W. M a k ó s, *Maryjne niewolnictwo w nauce polskich teologów z pierwszej połowy XVII w.*

Prace doktorskie: ks. J. W o j t k o w s k i, *Wiara w Niepokalane Poczęcie Najśw. Maryi Panny w Polsce w świetle średniowiecznych zabytków liturgicznych*; ks. B. B r y j a, *Nauka teologów polskich o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Maryi Panny w XVI i XVII w.*

Nadto przygotowuje się cztery rozprawy doktorskie poświęcone dawnej polskiej mariologii. Uwaga! Niektóre z wymienionych wyżej prac mariologicznych zostały napisane zanim powstała katedra mariologii.

³⁰ Ks. B. P y l a k, *Nauka o Kościele w dogmatyce ks. Michała Schmausa* (lic.).

³¹ Ks. J.A. B y c z k o w s k i, *Teologia historii według O. J. Danielou*, SJ (lic.).

³² Ks. A. N o s s o l, *Nauka Jana Hessena o augustyńskiej teorii poznania Boga* (lic.); t e n ż e, *Nauka Jana Hessena o poznaniu religijnym Boga* (dokt.).

³³ Ks. R. G r z y m a ł o w s k i, *Nauka Karola Journet o członkostwie Kościoła Chrystusowego*, (lic.); t e n ż e, *Natura Kościoła według Karola Journeta*.

³⁴ Ks. S. M o y s a R o s o c h a c k i, *Chrześcijaństwo a rzeczywistość doczesna według Emanuela Mouniera* (dokt.).

³⁵ Ks. W. H r y n i e w i c z, *Chrześcijaństwo a wartości doczesne według pism Gustawa Thilsa* (lic.).

³⁶ Ks. J. M y ś k ó w, *Ludzkie psychiczne „Ja” Chrystusa według opinii P. Galtier* (lic.); t e n ż e, *Opinia Pawła Galtiera o psychicznej jedności Chrystusa* (dokt.).

ner³⁷. Na uwagę zasługują syntetyczne opracowania na temat związku niekatolików z Kościołem według teologii potrydenckiej³⁸, relacji między sakramentami a Kościołem w teologii katolickiej po enc. o Mistycznym Ciele Chrystusa³⁹ oraz problemu autonomii psychicznej Chrystusa⁴⁰. Kilka prac poświęcono szczegółowym zagadnieniom w nauczaniu *Magisterium Ecclesiae*⁴¹.

Zainteresowanie problematyką ekumeniczną wypowiedziało się w rozprawach poświęconych teologii prawosławnej, katolicko-prawosławnym kontrowersjom teologicznym⁴², polskiemu irenizmie, Andrzejowi Fryczowi Modrzewskiemu⁴³ oraz stanowisku współczesnych teologów protestanckich wobec zagadnień mariologicznych⁴⁴.

Szkoda, że uniwersytet ma możliwość ogłaszania drukiem streszczeń czy fragmentów jedynie bardzo nielicznych prac licencjackich i doktorskich.

³⁷ Ks. B. S n e l a, *Inicjacja chrześcijańska według pism K. Rahnera* (lic.).

³⁸ Ks. S. P i o t r o w s k i, *Związek niekatolików z Kościołem rzymskim w świetle teologii potrydenckiej* (dokt.).

³⁹ Ks. A. J. S k o w r o n e k, *Sakramenty a Kościół w teologii katolickiej po enc. Mystici Corporis Christi* (dokt.).

⁴⁰ Ks. N. R u c k i, *Problem autonomii psychicznej Chrystusa Pana w teologii katolickiej XX wieku*.

⁴¹ Ks. S. P i o t r o w s k i, *Jedność wiernych z Chrystusem na podstawie enc. „Mystici Corporis”* (lic.); ks. M. J a s k ó l s k i, *Wytyczne dla teologii dogmatycznej w enc. „Humani generis”* (lic.); ks. W. S o b i e r a j s k i, *Sakrament Eucharystii a jedność Kościoła według św. Tomasza z Akwinu; t e n ż e, Idea wcielenia w projekcie konstytucji dogmatycznej Soboru Watykańskiego I* (lic.); ks. J. W a w r o, *Eucharystia jako symbol jedności Kościoła w nauce Piusa XII* (lic.); ks. B. P y l a k, *Nauka o Kościele na Soborze Watykańskim* (dokt.). W przygotowaniu są dwie rozprawy doktorskie na temat mariologii ostatnich papieży.

⁴² Ks. A. J u s z k i e w i c z, *Udział ks. Teofila Rutki, TJ, w polemice o pochodzeniu Ducha Św.* (lic.); ks. Z. L e w i c k i, *Dogmat wniebowzięcia Bogarodzicy w liturgii prawosławnej cerkwi rosyjskiej i nauce jej teologów* (dokt.); ks. T. B i e l s k i, *Eklezjologia Władimira Sergiejewicza Sołowiewa* (dokt.).

⁴³ Ks. F. D y l u s, *Nauka Andrzeja Frycza Modrzewskiego o sakramencie Eucharystii* (lic.).

⁴⁴ S. C. N a p i ó r k o w s k i OFMConv, *Poglądy mariologiczne współczesnych europejskich teologów protestanckich rozpatrywane w aspekcie ekumenicznym* (dokt.); ks. K. K u p i e c, *Poglądy mariologiczne Friedricha Heilera* (lic.). Nie wszystkie prace można zaklasyfikować do wyżej wymienionych kierunków, np. z prac licencjackich: ks. A. Z u b e r b i e r, *Spór o nową teologię*; ks. F. Z a p ł a t a, *Możliwość udziału Matki Najśw. w obiektywnym odkupieniu*; ks. S. K a l i n o w s k i, *Tożsamość ciał zmartwychwstałych*; ks. L. B a l t e r, *Kapłaństwo Maryi w świetle nauki teologów współczesnych. 1950-1961*; z prac doktorskich: ks. A. G o n g o ł, *Teologia kerygmacyjna*; ks. F. Z a p ł a t a, *Udział Matki Najśw. w obiektywnym dziele chrześcijańskiego odkupienia*.